Tečaj XIV. **NOVICE** List 53.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 2. julija 1856.

Mnogotere skušnje o reji svilnih červov.

Ker se sviloreja (reja židnih gosenc in pridelovanje žide) povsod čedalje bolj razširja, bi utegnilo našim bravcem mikavno biti, da jim povemo marsikaj, kar je eden naj imenitniših svilorejcov v Lombardíi, vitez Hanibal Ratti nam vediti dal. Vsaka drobtinica zna ob pravem času prav priti; naj se tedaj prevdari in poskusi.

Kitajci, kteri redé veliko svilnih červov, potresajo murvino perje, preden ga jim pokladajo, s prav drobno rajževo moko, ktero červi kaj radi jedó. Gosp. Ratti je to večkrat skusil in se prepričal, da se prav dobro redé od tacega perja, ki je bilo z rajževo moko potreseno, — položil jim je pa tudi same rajževe moke brez perja, al nikdar se je niso dotaknili, če so bili tudi še tako lačni (gladni). Červi, kterim je gosp. Ratti pokladal z rajževo moko potreseno perje, so bili prav zdravi in močni, mešički (kokoni) so bili gostejši, težji in svetleji.

Gosp. Ratti je potem skusil perje potresati s pšenično in koruzno moko, in pridelal je kokone, ki so bili sicer enmalo ložji od unih, ki jih je pital z rajževo moko in murvinim perjem, vendar so bili težji in bolji od tistih, kterim se je pokladalo po navadi le čisto perje.

Gosp. Ratti pa ni še pri tem ostal, ampak skusil je še krompir drobno zribati in ga potresel po murvinem perji, — červi so planili po tem še raji kakor po rajževi, pšenični in koruzni moki. Zato priporoča slavni svilorejec, naj bi se poskusil krompir na to vižo pokladati svilnim červom. Ako se poterdi to popolnoma, bi bil krompir velika pripomoč za rejo svilodov povsod, kjer nimajo samih murv zadosti.

Da se svilni červi osnažijo svojih očedkov, zakaj nesnaga jim škoduje, je dobro, ako se dobrega pol pavca (7 do 8 linij) dolge rezance režene slame rahlo po njih položí; červi zlezejo hitro na slamo, in ker potem lože sopejo, se kakor pomlajeni vêdejo in raji jim položeno perje jedó, je to očitna priča, da jim tekne taka strežba. Murvino listje se jim položí na mrežico, ki se iz konopnine splete in nad njimi razpne; červi zlezejo na njo, in v tem kadar jedó, je časa dovelj jim poprejšno posteljo očediti in novega perja na-njo položiti, kamor se potem červiči spet vernejo.

Zraven vsega tega priporoča gosp. Ratti še sledeče: Perje, ktero se červom poklada, naj je suho in ne toplo, blizo červov naj je tiho in zrak čist, ne da bi kdo tobak kadil ali kak drug duh ali smrad jih dražil, tudi kozli in kozé ne smejo blizo biti, — hram naj je snažen in tudi človek, ki jim streže; — lampica ponoči naj se tako postavi, da luč ne sveti ravno na červe. Na Laškem — pravi gosp. Ratti — skerbno pazijo svilorejci na vse to.

Kar se tiče murvinega drevja, priporoča skerbno gleštanje. Okoli vsakega drevesa naj se dvakrat na leto okoplje, da se zemlja zrahlja, posebno pa naj se na to gleda, da se le vsako drugo leto drevesom perje obera. Res je, da je pri takem ravnanji treba več drevés, ker eno leto se oberajo ene, drugo pa druge, — ali res je tudi, da kdor tako ravná, bo drevje veliko bolje in lepše si ohranil.

H koncu tega sostavka povemo še neko važno skušnjo. Gospa Lucija Merlo v Zagradi je že 11. majnika dobila kokone od červov, kteri so se o veliki noči iz jajčkov izlegli; izperva jih je redila z spodej lubom murvinih vejic, potem pa z mladimi berstiči tako dolgo, dokler se ni perje razrastlo. Sr. (All. l. u. f. Z.)

Gospodarske skušnje.

(Skušnje z bivcom na vertu kmet. družbe v Ljubljani.) Na opom zadnjih „Novic“ dam vediti, da tudi na tukajšnem kmetijskem vertu se je poskušnja z bivcom kaj dobro obnesla. Iz 28 lotov ga je prirastlo 69 funtov tako lepega zernja, da se od repnega težko razloči, in dasiravno tukaj še ni poskušeno, koliko da dá več olja memo goršice ali ogeršice, vendar ni dvomiti, da tako lepo zernje mora tudi v tem navadno ogeršico kar zlo prekositi. Je tedaj bivec vsega priporočevanja vreden, in mislim, da nobeno seme toliko dobička pri nas ne dá. Seje se v jeseni okoli sv. Mihela v gnojno zemljo malo rejši od reží; spomladi se zlo razkošati, in dozorí sred mesca kresnika. Pleti, in če je mogoče, še malo okopati ga je treba že od začetka malega travna ali aprila, in potem kaj lepo raste. V boljši zemlji memo naše, ki pa vendar zlo ilovčna ne smé biti, mora pridelek še veliko obilniši biti, in taka njiva, ki jo bivec zlo izmolze, se prav še to leto za ajdovo setev oberne. Dobí se bivec tukaj pri nas na Poljanah po 30 kr. funt.

Na dvoru kmetijskega verta na Poljanah v Ljubljani 30. kresnika 1856. Zalokar.

(Da lanéne farbe voda ne odpere in ne premoči) se je poskušalo že to in uno, vendar nič ni pomagalo. Sedaj pa se je znajdel gotov pomoček za to in sicer ta-le: 1 lot v prah zdrobljenih šišk (Galläpfel) se dá kuhati v 12 lotih vode tako dolgo, da se pokuha tretji del vode; potem se precedí skozi platnen pert, in kadar se je lanéna farba posušila, naj se namaže s to šiškino vodo, in terpela bo tako dolgo kakor oljnata farba. Kolikor ima kdo z lanéno farbo namazanih stvarí s to vodo prevleči, toliko več ali manj, se vé, da potrebuje vode in šišk, kterih se vselej vzame po gori povedani razmeri. Ker pa šiškini stroj ima svojo moč le do mehkega lima, se mora polimana stvar tako s šiškino vodo namazati, da se lim do dobrega zmehča.

(Smolika (Gummifluss) se odpravi sadnemu drevju), ako se na večer prav mokra platnéna cunja obveže okoli bolne kože. Drugo jutro je smola tako mehka, da se dá z vlažno cunjo lahko oddergniti. Zraven tega pa se bolno mesto, kjer se smola cedí, prav dobro oriba s kertačo, ki se v vodo pomaka, da se odpró po celi koži potne luknjice in da tako zamore drevo povsod dobro dihati.

Starozgodovinske čertice

O pomenu imena mesta Solva.

Spisal Davorin Terstenjak.

Domačemu starinoslovcu gosp. Knabel-nu [1]) je ugodilo srečno dokazati, da mesto Solva je na lipniškem polji stalo. Mi smo z njegovimi dokazi, da je Solva poleg Lipnice stala, celó zadovoljni, in napotujemo vse, kteri hočejo

[1]) Glej: Knabl „Wo stand das Flavium Solvense des Plinius?“ v „Schriften des historischen Vereins für Innerösterreich stran 1 itd.

se z lego in imenitnostjo tega mesta bolj soznaniti, na njegov pretres; vendar zaveržemo Knabelnove terdenja, da so Solvljani bili Kelti in da vse podobe na spomenicih stare Solve so vzete ali iz gerškega ali latinskega bogočastja in življenja.

Mesto Solva se še omenuje v listinah do leta 1075 po Kristusovem rojstvu, čeravno že bolj s popačenim imenom.

Naj starejša listina je od 20. novembra 890, v kteri kralj Arnolf nadškofu Dietmaru več posestev v Avstrii, na Štirskem, Koroškem in Ogerskem poklonuje. Dotične verste se tako glasijo [1]: „Arnolfus divina favente gratia Rex.... Tradimus itaque atque firmamus ad predictum monasterium s. Petri, s. Rodbertis primitus Castellum s. Erntrudis . . . ad Sulpam civitatem Zuip vocatam cum omnibus juste ad eandem civitatem pertinentibus, cum quercetis et campis, sicut illa fossa, quae incipit de Moura et tendit usque ad Luonznizam, et ut Luonzniza et Sulpa de Alpibus fluunt, quicquid inter has duas amnes habemus, totum ad predictum monasterium concedimus, et forestum susel cum panno sicut in potestate antecessorum nostrorum fuit et nostra".

Tukaj vidimo, da je „civitas Zuip" stala tam, kjer se stekate reki Sulpa in Laznica v bližini Susela ne deleč od Mure. Reka, ktera se v pismu Arnolfovem velí Sulpa, se v listini Eberharda drugega velí Sulbe „qui Sulbe in ore populi nuncupatur" in „civitas Ziup" se omenuje v listini od 7. marca 970 v soseščini „civitatis Lipniza" [2]. Iz teh prikladov vidimo, da mesto Solva se je v devetem stoletji glasilo Sûpa, ker le iz oblike Sûpa je mogoča nemška tvarina Zuip, Ziup. S čerko *z* so Nemci v srednjem veku pogostoma izrazovali glasnik *s*; in glasnik *u* nemški ljud na Štirskem še dnešnji den rad izgovarja kakor *ui*, na primer: Luiben, to je: Lubno, diplomatiško in uradno Leoben.

Supa pa je postalo iz Solpa; glasnik *l* se je vokaliziral kakor to vidimo v besedah Kupa iz Kolpa, vuk iz volk serbski *sô*, *vô* za sol, vol.

Prestop glasnika *v* v glasnik *p* je naraven, ker se labijalci *p*, *v*, *b*, *m* izmenujejo. Tako je Solpa postalo iz Solva.

Ker smo se prepričali, da Solva, Solba, Sulba, Sulpa, Supa so samo premembe slovenskih tvarin, nam tedaj še gré dokazati, da je Solva slovensko ime, in da je mesto dobilo ime po reki, kraj ktere je stalo.

Korenična oblika imena Solva je sanskritski sal, ktera je po gunirani obliki in izmeni glasnika *l* z *r* postala iz sři [3]. Sal pomenuje po učenem Rosenu to kar sři, namreč „gehen", „bewegen". Tej koreniki odgovarja gerška ἅλ, „springen", „sich heftig bewegen", latinski salio.

Z ohranjenim organskim glasnikom σ je postala v gerškem oblika σαλ z izvirnim pomenom močnega gibanja, n. pr., σάλος, „heftige schwankende Bewegung insbesondere des Meeres", σαλεύω „heftig bewegen", tudi σαλόω. Ostroumni Benfey pa pravi: „Von dem Begriffe des heftigen Bewegens sind vielfache Namen des Wassers, der Flüsse und Meere ausgegangen; so heisst im Sanskrit sar-it, Fluss, sar-i, Wasserfall; saras, Teich, mit *l* für *r*: sala, Wasser, salila, Wasser. Im Griechischen entspricht ἅλ wieder mit Verlust des thematischen *o* statt ἅλο, woraus im Nominativ ἅλς lat. salum = sansk. sal-am, Meer, ἅλιος, zum Meer gehörig" [4].

Da so stari Slovenci iz te korenike tudi stvarjali poznamljevanja za reke, poterjujejo živi prikazki, na priliko: Soča iz Solča, Sočava iz Solčava [5], Sola, Solin, Solinec itd. Pa tudi sufiks *va* je slovenski, primeri: Nasva, Narva, reke na Ruskem. Naš slavni Šafařik misli, da se je polna oblika glasila Nasava, Narava, tako tudi Solava, po izpušenem glasniku *a* pa Solva [1].

Solva toraj pomeni kar: Aquae, Achen, mesto kraj vode, ktero še Nemec dnešnji den imenuje: Solm, Sulm, namesto: Solv, Solb, Sulb, in celó naravno, ker tudi v nemščini se labijalci *p*, *v*, *b*, *m*, izmenjujejo, na priliko: Al*m*, Fal*m*, Hue*m* namesto Al*b*, Al*p*, Fal*b*, Hu*b*e, L*em*berg za L*öwen*berg (Lvov), B*am*berg za B*aben*berg [2]. Keltiški jezik ima kakor zendski za sanskritski glasnik *s* sorodni *h*; zatega voljo najdemo sansk. sara, gotiški salt, cimriški hal. Tako Solva ne more biti tvarina keltiškega jezika.

Na koncu tega pretresa še samo nekoliko čisto slovenskih imen iz kamenov stare Solve.

1. „Masculus DEVSI filius vivus fecit sibi" etc. [3]. V tem napisu je ime Devsa čisto slovensko v obliki in koreniki in pomenu: Virginius, primeri zavoljo oblike imena: Jarsa, Mursa, Kobsa, Hnevsa.

2. „Publius Laelius Publii Libertus Heracla vivus fecit sibi et SAMVDAE Musonis filiae" itd. V tem napisu najdemo čisto slovensko ime Samuda. Rodbine Samuda živijo v fari sv. Margarete na dravskem polji, v fari sv. Jurja na Ščavnici itd. Dalje še najdemo ženski imeni DVBNA in BVBNA. Žlahna rodbina Bubna se najde na Českem. Dubna pomeni Cerella, die Eichene.

3. L. „Memmio L. Lib. Liberali et SAMMAE Conjugi Patronus fecit". Ime Samo je historiško in znano vsakemu Slovencu; dalje tvarine so: Samovit, Semovit, Semik, Semota, Semimisel, ktere se v naj starših poljskih listinah nahajajo.

4. „L. BOGIONIVS L. F. Fla. MISSICIVS Solva oriundus". Ta napis sem že v lanskih „Novicah" razložil.

[1]) „Schriften des histor. Vereins für Innerösterreich" I. zvezek, stran 21.

[2]) Glej ravno imenovano knigo stran 22, 24.

[3]) Glej: Benfey „Griechisches Wurzellexikon" I. 60.

[4]) Benfey r. o. str. 61.

[5]) Solčava, Sočava, Sučava, reke na Ruskem; tudi na Štirskem je Sučava znana dolína divjo-romantiška, po nemškem Sulzbach. Pripovesti prebivavcev in geologiške preiskave poterjujejo, da je vsa dolína kernica bila nekdaj z vodo napolnjena — jezero, zato ime Solčava. Pis.

[1]) Šafařik „Ueber die Abkunft* der Slaven str. 174.

[2]) Grimm „Geschichte der deutschen Sprache". Diefenbach „Vergl. Wörterb. der goth. Sprache" II. 189.

[3]) Napisi so vzeti po Knabelnovem berilu iz gori omenjene knige. Pis.

Popotni spominki.

Dva dní v Goratanu. (Dalje.)

Pod noč 15. maja se pokaže našim, od vasi „Zgornji Log" (Oberbrett) pridša perva sovražna divizija, in mahoma se začne strel med francozkimi prednjaki (Plänkler) in našo posado. Sovražnik, da bi svojo vojsko zbral, je iskal pripravnega mesta s tem, da je pričel nasipe kopati in skrivati se za-nje; pa močni strel naših ga urno nažgè k umiku.— V tamni noči dokonča sovražnik pričeto delo, pa veliko četo odpravi tudi po stezi, ki derží prek stermih gor in bujic po nasprotni strani dolíne v Rabelj in prisili s tem na umik one tri avstrijanske kompanije, kterim je bilo naloženo obvarovati občenje Naborjeta in Predila z glavno vojsko. — Tako so bili naši prediljski junaki od vsih strani obdani, brez upanja pomoči.

Rano jutro 16. maja pričnó francozke baterije svoj ogenj vsipati na kladaro, pa brez vsega vspeha. Kmali potem udari sovražnik od vsih strani z naskokom proti našim, pa tudi ta poskus spodletí. Ljuti boj se začne; pa silen strel, ki je gromel od naših iz kladare, ne pustí protivniku predreti okopov. Posebno strelci, verlo dobro zunaj kladare razpostavljeni, so mnogo prederznežev, ki so se topovom bližali, posmodili po tleh in sledna nova skušnja Francozov je bila za-nje pogubljiva. — Vidši, da z bojem nič ne opravijo, se začno z našimi dogovarjati. Francozki glasnik pride in vabi posado, da naj se podá, pa tudi te poskušnje so se razbile ob zvestobi naših junakov. „Ne bo nič!" merzlo Herman glasniku odgovorí. Zopet začne žvenketati orožje, puške rigajo vnovič ogenj, kar terpí do pozne nočí, pa vse zastonj.

Noč, in z njo tišina nastane; le zadnji stoki padlih so se odmevali po drugekrat samotni dolíni, ktero so zdaj močno

razsvitljevali berleči strašni ognji sovražnika. Več sto hrabrih Francozov je zgubilo danes svoje življenje, in vendar ni bilo opravljenega nič. Opornost, ktere tù niso pričakovali, in pomanjkanje živeža, ki ga je bilo v revnih kočurah doljnega in srednjega Loga le komaj za kako malo pešico ljudí najti, je sovražnike zlo oplašilo.

17. maja zjutraj se ponoví bitka. Navali sovražnika so bili še huji od včeraj, in prisiljen je bil Herman, strelce vzeti v okope. Zdaj pa so se tudi francozki topovi primaknili in neprestano na okope streljali. Se vé, da je od tega kladara mnogo terpela; posebno zlo so bile puškarnice poškodovane in streljanje je bilo našim zlo težavno, ker so francozke krogle ravno v puškarnice letele in več naših že ranile, akoravno so tudi še naši s puškami in topovi mnogo Francozov ranili in ubili. Celi dan se pokajo in ako je tudi naših le mala truma, jo je oživljala prava hrabrost slovanska in vsi so terdno sklenili, braniti se do zadnje srage kerví in ne podati se po nobeni ceni. — Temne krila černe nočí so zagernile zopet žalostno zemljo, — drugi dan obsede je minul.

Komaj se je bil napočil zor 18. maja, že so osipali francozki topovi na novo ogenj na kladare in še več škode naredili. Al naši so jim zmiraj krepko odgovarjali z kroglami in stanovitno se deržali. Nenadoma so vendar se zdaj rečí obernile. Ob osmih zjutraj pride vnovič francozki glasnik posado zahtevat, naj se s kladaro podá: razloží pa tudi, da Naborjet je vzet in njegova posada posekana, ter pristavi, da tudi njih, ako se prec ne podado, ravno tista osoda čaka, ker pomoči se jim vsled tega, da je avstrijanska vojska že od Terbiža pregnana, nikakor nadjati ni. Vedši, koliko milobo ima materinski jezik posebno v ptuji zemlji, pripelje glasnik tudi saboj ogulinskega častnika, ki je bil pri Naborjetu vjet. On je mogel vse to rojakom svojim v domačem ilirskem jeziku poterditi in z grozivnim nagovarjanjem jih k udaji opominjati. Nadjali so se sovražniki s tem brez vseh daljnih ovér doseči svoj namen, — al branitelji se niso ustrašili tega naznanila, velikoveč jih je smert verlih jugoslovanskih bratov še z večjo hrabrostjo užgala in napolnila. Svesti si, da bodo s tem, ako Francoze tukaj zaderžé, ostalim bratom in vsi avstrijanski vojski jako hasnili, sklenejo raji umreti, kakor podati se. Zato Herman v imenu vse posadke glasniku reče: „Naloženo nam je kladaro braniti do smerti; sveta nam je ta zapoved in ne bojimo se, umreti na kervavi postelji slave za drago domovino“. — Pri teh besedah hrabrega mladega zapovednika vsi vojaki nadušeni perste k prisegi vzdignejo, in obljubijo si, kakor zvesti tovarši in bratje eden druzemu do smerti na strani stati. Vidši, da tudi s tem nič ne opravi, se verne glasnik v francozki tabor. — Prične se nov strel na kladaro, kteremu so pa naši zopet krepko odgovarjali. Ob dveh popoldne pride še enkrat francozki glasnik in vabi poslednjikrat posado, da naj se podá. Herman kratko in merzlo zaverne, da ostane pri svojem pervem odgovoru. (Dalje sledí.)

Národni običaji.

Neki lepi isterski običaji *).

Ko zvon zazvoní, reče pobožni Istran: „glas božji“, kadar se pa ob večjih praznikih počnè priterkavati, se še odkrije in prekriža na čêli, govoreč: „slava otcu“, na ustih: „i sinu“, na persih: „i duhu svetemu“ itd.; drugikrat se prekrižuje samo z enim križem po običaji latinskem.

Gredé memo cerkve, posebno v kteri se shranuje presveto svetotajstvo telesa Jezusovega, verni Istran obernivši se k njej postojí za hip, se odkrije, prekriža, koleno prikloni, in pokrivši se mirno napreduje svoj pot.

Isterski potniki pridši na mesta, odkodar se zadnjikrat vidi kakošna božjopotna cerkev, se še enkrat k njej obernejo, se odkrijejo, koleno poklonijo in prekrižajo, zato so neki takih krajev dobili ime Poklon: Poklon na Učki, Poklon med Plominom in Beršecem, med Krajem in Lavranom, Poklonac na Veprinački gori itd.

Po več mestih gredó vsi možki v cerkvi pri službi božji na sprednjo njezino polovico po obéh krajih, ženske pa ravno tako vse zadej za njimi; in ko imajo iz cerkve iti, naredé te onim po sredi prostor, da vsi odidejo, potlej gredó še le ženske, ter se obernejo oni na desno, te pa na levo stran; in ta običaj mi se hvale vreden zdí zavolj več uzrokov. Ako Istran gré iz cerkve, ko ima grobje pri sebi, rad zagrabi v pest blagoslovljene vode, da z njo pokropí grobe svojih umerlih, se pomoli za duše njihove, in ko ima proč iti, še prekriža grob po običaji duhovniškem.

Še se najdejo sem ter tje, ki pred duhovnikom koleno priklonijo, in ako jim se reče: to se samemu Bogu spodobi, odgovorijo: „ter ste vi namestnik Božji“. Iz tega se vidi velikost njihove vere in spoštovanje do duhovnih pastirjev.

Potojočemu Istranu je po navadi dolžnost, naj bo kjer če, pozdravljati pri poti delajoče: „Bog daj dobru sreču!“ tem pa, lepo ga odzdravljati: „Bog daj sreču i zdravlje!“ Ako se pa na poti srečujejo, je dolžnost, da mlaji starejega, nižji višjega pozdravlja, na pr.: „Bog vam daj zdravlje!“, „zdravi bili!“, „Bog vas živi!“ itd.; drugi pa odgovarja: „Bože daj zdravlje!“ „Bože daj zdravlje i duši spasenje; i vi zdravi bili“ itd. Ako se pa po večkrat na dan srečajo, se sliši reči: „Zdravo! sopet se srečamo“, drugi pa: „Bože daj, da bimo se tako i v raji“. Po Kastalščini je pa lepa navada, da se pri srečevanji reče najpervo: „Hvaljen Bog (ili Isus) i Maria“; odgovor: „Vazda budi hvaljen Bog i Maria“, in koj zatem: „dobro jutro“, „dobar dan“, „dobar večer“, kakor je doba dneva; po pravi Istri se pa to pozdravljanje po potih redkeje sliši, rabi se pa to ko prihajajo eden k drugemu v hiše.

Ako kteri poglavar ali višji praša podložnika ali nižjega: „kako je?“ ta odgovorí: „na vaše gospodine“ (laški „al modo suo“) to je: „jaz sem vas v vaši oblasti, meni se godí, kakor vi očete“. Iz tega je očitna velika ponižnost do poglavarjev. Ako pa enak enakega praša: kako je prijatlu? se reče: „hvala Bogu, dobro“ — ali: „bolje bi se hotelo, bi se laglje terpelo“; namesto „kako je?“ se tudi praša: „Kako vas Bog pomaga?“ Če se reče komu, posebno ki nima svoje hiše, kamo greste? rad odgovorí: „Iz ptujega na ljudsko (ptuje)“.

Ako tukaj govorijo od kakošnega podvzetja, se navadno pristavlja: „Ako če Bog“, „ako Bog dá“; n. pr.: „grém tamo, ako če Bog“; „ču delati to, bude rastlo to i to, ako Bog dá“. Kadar se pogovarjajo od kakošne strašne bolezni, otekline ali rane pa prikladajo: „Nebudi primera“; n. pr.: pokaže z roko na svoj život in reče: „tako rano je imel, nebudi primera“; to je: „Bog nas obvarvaj take nesreče“. Opravivši kakošno težko delo ali potovanje, ako kdo reče: „Hvala Bogu! storili smo“ ali „prišli smo“, odgovorí drugi: „Bože daj tako v raj!“

Odrastli Istrani se večidel med seboj vikajo, tudi žene vikajo svoje možé, in celó matere svoje sine potlej ko stopijo v kakošen stan, da niso več toliko pod njihovo skerbjo.

Kadar Istrani komu pri govorenji v besedo sežejo, rečejo: „ne zamerite, da vam besedu prebijem“; „ne zabite ča ste hoteli reči“. Ako pa morajo izgovoriti kakošno manj spodobno besedo, koj pristavijo: „prosim proščenja vašega poštenoga obraza“, — če je to v hiši: „prosim proščenja vaše poštene kuče“; spominajoči pa v razgovoru kakošne mertve, vselej priložijo: „Bog ga pomiluj“, „Bog mu daj duši lahko, da ga zaludo nespominamo“.

Poprej ko pristopijo isterski ljudjé k presvetemu obhajilu, prosijo po mnogih krajih v cerkvi eden drugega proščenja: „odprostite mi, ako sem vam ča zagrešil; ako sam se vam ča zameril; ako sam vam ča prevredil“; posebno pa bolniki, samo ako morejo, tega nikoli ne opusté oni hip pred sv. obhajilom storiti, n. pr.: „odprostite mi svi okolo klečeči“, ali: „svi ki ste okolo mene“; oni pa reko: „Bog vam od-

*) Istra, Istran, istersko, in Istrija, Istrijan, Istrijanac, istrijansko se po Istri sliši; ali jaz mislim, da je ono pervo stareje. Pis.

prosti, mi vam odproščamo iz pravega serca". Po nekterih župah (farah) je bil pred malo leti, ali zdaj že odpuščeni običaj, da so se posebno ženske pridše v cerkev kušnile; mislim po nauku evangeljskem, ki veli, da pomiri se z bratom svojim pervo, kakor prineseš dar svoj na žertvenik. —

Na daru se Istran rad s sledečimi besedami zahvaluje: „I k letu, Bože daj i k letu, i još priko leto"; včasih pa tudi pristavi sam pomén teh besed: „zlamenje da bi bili živi i imeli ča (kaj) dati"; „Bože daj da bi imeli ča uživati, dati i pustiti (po smerti)".

Ako prašan Istran, kamo da gré ali kaj gré delat, pové, tamo in tamo, ali to in to; se mu lepo reče: „u dobar čas", „srečno bilo". Da ti in taki običaji niso povsod enaki, in da jih je posebno po mestih in gradovih nemila laščina zaterla, se lahko razume! J. V.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Dvora na Koroškem. B. L.— 10. dan p. m. smo začeli rež žeti, ki je pri nas letos med vsem žitom naj bolje plenjala, le na stermih bregovih jo je suša enmalo pripela. Zunaj ovsa in prosa je pri nas žito prav lepo. Pri večjih kmetijah, posebno okoli Verbe, žanjejo večidel kóparice, kterih veliko iz Ziljske dolíne pride. Kóparice dobé od kope, to je, od 60 snopov en groš, opoldne in zvečer jesti in dvakrat mavžino. Novo požet snop srednje reži tehta 6 funtov, šteje po 1200 bilk, in odrezani lati tehtajo po 3 lote in pol; bilka meri 62 pavcov ali colov.

Od celjske doline. Nesreča vedno žuga. Pičle 2 uri hodá od Celja na izhodno stran in ob levem bregu Voglajne je prijetna hribovita krajina in podfara sv. Lovrenca. Na prijaznem griču stojí lepa cerkvica; okoli je nekaj malo lesenih in zidanih hiš. Pridni pa pobožni ljudjé bivajo ondi, ki živé se večidel od poljodelstva. V pondeljk 23. junija je podal se oskerbnik neke ondotne hiše (posestnika ni domá) v Celje ter je nesel opravniku graške zavarovavnice proti ognju plačilo, da bi tisto hišo zavaroval (asekuriral). To je bilo dopoldne; popoldne je prihrumela nevihta nad celjsko in Št. lovrenško okolico; zabliska se, pa treši v ravno tisto hišo, ktero je njeni oskerbnik dopoldne bil zavarovat šel; unela se je, ter do tal pogorela vsa. Ali bo graška zavarovavnica škodo povernila, ali ne, ne vémo; prav in človeško pa bi bilo, da bi to storila. J. Š.

Iz Šentvida nad Ljubljano 14. rožnika. F. V. Oznanite ljube „Novice" veselje, ktero smo farani sv. Vida danes doživeli. Naš rojak, sloveči podobar Matevž Tomc, nam je véliki oltar popolnoma dokončal, in pri ti priložnosti se je velika slovesnost obhajala. Ob štirih popoldan razglašajo možnarji in lepo ubrani zvonovi začetek slovesnosti, s ktero smo sv. Vida počastili. Mnogo ljudstva iz vse naše fare se je snidilo in novo podobo sv. Vida spremilo od podobarjevega doma v vežo božjo. Šolska mladost, dekliči v belem oblačilu zelene vejice v rokah in pa fantiči so spremili mladega mučenika, kterega je šest korenjakov neslo. Pri cerkvenih vratih so ga gosp. fajmošter sprejeli in blagoslovili. V cerkvi je bil z orglami in petjem sprejet, potem pa je bila hvalna pesem zapeta. Vsem pričujočim so se igrale solze veselja v očéh, in vedno se bomo veseli spominjali današnjega dneva. Hvala lepa prečastitemu gospodu fajmoštru Potočniku, ki so to delo osnovali, — hvala lepa verlemu mojstru Tomcu, kterega samo delo častí, — hvala pa tudi vsem dobrotnikom, ki so po svoji moči pripomogli k ti napravi.

Iz Ljubljane. V nedeljo zjutraj je Dimnikov Jaka z govedi, ki so jih predsednik naše kmetijske družbe gosp. Terpinc v parižki razstavi nakupili, srečno prišel domú na Fužine, in tako svojo nalogo tje in sèm dobro opravil. Kakor smo že unidan povedali, je ena krava imenitnega holandskega plemena (od kterega smo v našem listu pred 3 leti prav na drobno pisali) z junčkom, druga pa žlahnega švajcarskega rodú tudi z junčkom. Nismo še vidili novega blaga, — pa ker ste obé kravi v parižki razstavi poslavljene bile, že samo to pričuje, da mora posebno lepo in dobro biti. Za povzdigo domačega kmetijstva vseskozi skerbnemu gosp. predsedniku naše kmetijske družbe pa gré v tem dvojna hvala: pervič, da tudi krajnska dežela je bila slavno imenovana v veliki parižki razstavi, in da je dobila nove imenitne goveje plemena, ktere, ako zdrave delj časa ostanejo, ne bojo brez prida za domačo živinorejo. Berž ko ne je tudi to holandsko pleme, ki je sedaj iz Pariza prišlo, pervo, ki ga imamo na Krajnskem. Mikavno bo opazovati, kako se bo sponašalo v našem kraji in pri naši kermi.

Novičar iz raznih krajev.

Peštanski časnik „Pest. Lloyd" je prinesel te dní novíco, da nova občinska (srenjska) postava bode osnovana po stari, ki je pred letom 1849 veljala, da soseske si ne bojo same volile županov in odbornikov, ampak da jim jih bo vlada postavljala itd. Ker je ta nepričakovana novíca hitre poti šla iz enega časnika v drugega, se je oglasil vladni list „Oester. Corr." rekoč: „Peštanski Lloyd je te dní naznanil nektere reči zastran nove občinske (srenjske) postave, ktere se hitro širijo po svetu. Mi pa za gotovo zamoremo povedati, da ravno neki bistven del tistega razglasa zapopada zgolj le pomote". — Pri cesarskem vojaškem mornarstvu se bo okoli 100 fantov v službo vzelo; kdor želí na morje se udinjati, naj se na kmetih oglasi pri svoji kantonski gosposki, v mestih pa pri magistratu, kjer bo vse zvedil kako in kaj. — Iz Českega se sedaj bolj natanko sliši, da je škoda, ki jo je toča semtertje napravila, grozno velika; samo na pristavah kneza Švarcenberga je zbila čez 200.000 ceglov raz streh. — Iz Tiroljskega se piše od neke hudobije, za ktero ni lahko imena najti. V Thiersee-u je veliko cesarsko sadišče mladega gojzdnega drevja — in 11. dan t. m. ponoči je bilo 80.000 mladih dreves (smerek in mecesnov 2 let starih) pokončanih; našli so jih drugí dan pokošene, da je očitno bilo, da iz zgolj hudobije se je to zgodilo. — V parižki razstavi je bilo v vsem skupaj živini našega cesarstva 92 premij v dnarji in pa 9 hvalnih pisem podeljenih; premije v dnarji so znesle 36.230 frankov. Nekteri lastniki so nakupili v razstavi posebno lepo ali dobro živino, in kakor nam zapisnik kaže, je prišlo 49 ptujih, večidel žlahnih goved v naše cesarstvo, zraven teh mnogo ovác velikega in mesnatega angležkega in holstajnskega plemena, dokaj žlahne kuretíne itd. To je dobiček za živinorejo našega cesarstva. Prihodnje leto 1857 bo v Parizu od 22. maja do 7. junija spet taka razstava, in že je ondotna komisija razglasila, da v prihodnjo razstavo bojo pripušene junice rojene po 1. oktobru 1855, junci pa po 1. maji 1856. — Na polji politiškem se tudi te dní ni pripetilo nič kaj posebnega; naj važniše, kar se je zvedilo, je morebiti to, da kraljica angležka ni hotla sprejeti amerikanskih poslancov zato, ker so prišli v navadnjih suknjah k nji; poslanec Dallas je vès serdit zapustil kraljično poslopje. Nočemo sicer reči, da zavolj „sukinj" se bo razderlo prijatelstvo dveh mogočnih vlad, pa pozabili tudi nismo, da tudi pred tremi leti je bila „suknja" (paletot) Menšikovova znamenje razderte prijaznosti med Rusom in Turkom. — Po poslednjih novícah še ni stan na Gerškem tak, da bi se smel odhod francozko-angležke posadke kmali pričakovati; vlada sama ne more berzdati nepokojnih. — Tisti razpor med Šlezvik-Holstajnom in Danijo, o kterem se je leta 1848 toliki hrup gnal, se je začel spet ponavljati; Danci hočejo Šlezvikane in Holstajnce do dobrega zatreti.

Milodari za Blejčane. Gosp. Ant. Namre, fajmošter na Kopajni in ondašnji farani 4 fl. 10. — Od nekterih faranov iz Komende sv. Petra 9 fl. — Farani Žabniški 5 fl. — Iz bolnišnice Ljubljanske 1 fl.

Milodari za Semičane. Gosp. Jan. Erjavec, Jeseniški kaplan, 1 fl. — Iz bolnišnice Ljubljanske 1 fl. — Gosp. dr. J. Š. v Celji 1 fl.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**